

MODULINIS MOKYMAS KAIP NAUJA GEOGRAFINIO UGDYMO FORMA

Šarūnas Gerulaitis, Ugdymo plėtotės centras

SANTRAUKA

Straipsnyje analizuojamas modulinis ugdymo organizavimo modelis kaip alternatyva iki šiol egzistuojančiam linijiniam planavimui, kai mokymo programa rengiama planuojant pagal tikslus. Šio straipsnio tikslas – atskleisti ugdymo organizavimo moduliais galimybę skaidant geografijos 9–10 ir 11–12 klasių ugdymo turinį mažesniais laikotarpiais. Straipsnyje aptariama modulinio mokymo samprata ir galimybės Lietuvoje. Nagrinėjamos geografijos modulinės programos 9–10 ir 11–12 klasėse bei galimas turinio skaidymas moduliais. Analizuojama Suomijos ir Estijos modulinio mokymo patirtis.

Reikšminiai žodžiai: ugdymo turinio organizavimas, modulinis mokymas, geografija, mokymosi aplinka

ĮVADAS

Šiuolaikinės mokymosi teorijos (konstruktyvistinė, mokymosi iš patirties, kt.) ir užsienio šalyse vykstančios švietimo reformos orientuotos į tai, kaip geriau pritaikyti ugdymo turinį prie individualių mokymosi poreikių. Mokymasis, susietas su asmeninėmis stiprybėmis (mokymosi stiliais, polinkiais) ir gyvenimo praktika, tampa patrauklesnis, spartesnis, prasmingesnis ir efektyvesnis. 9–10 (I–II gimnazijos) ir 11–12 (III–IV gimnazijos) klasėse yra ribotos mokymosi krypties pasirinkimo galimybės. Didžioji dalis mokomųjų dalykų programų yra skirtos akademinų polinkių vaikams. Praktinių polinkių mokiniai dažnai susiduria su neįveikiamais mokymosi sunkumais (dideliu namų darbų krūviu, nemokėjimu mokytis, atsilikimu ir kt.), todėl neretai praranda motyvaciją. Itin svarbu formuoti teigiamą požiūrį į praktinių polinkių mokinius, labiau toleruojant jų mokymosi ypatumus (norą būti savarankiškiems, išreikšti save, būti įvertintiems ir kt.), puoselėjant jiems svarbius psichologinius veiksnius (palankius santykius su mokytojais, kt.). Šiems mokiniams reikalinga sukurti geografijai mokytis savitai patrauklią mokymosi aplinką.

Tyrinėjimo objektai: pagrindinio ugdymo antrosios dalies ir vidurinio ugdymo bendrosios programos, bendrieji ugdymo planai.

Tyrimo metodai: metodinės ir dalykinės literatūros analizė.

PAGRINDINĖ DALIS (ANALITINĖ)

Vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, remiantis atliktų švietimo sistemos tyrimų rezultatais ir išvalgomis, išryškėja kliūtys ir problemos, kylančios dėl esamos švietimo sistemos linijinės struktūros, jos uždarumo ir atotrūkio nuo verslo pasaulio. Lanksčių programų nebuvimo, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo suartinimo dėmės stoka reikalavo ryžtingų sprendimų, siekiant veiksmingos ir darnios atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu grindžiamos švietimo sistemos. Valstybinės 2003–2012 m. švietimo strategijos nuostatose numatyta, kad sukuriama lanksti ir atvira švietimo struktūra, bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą, studijas, formalaus, neformalaus mokymosi ir savišvietos formas jungianti į bendrą švietimo erdvę. Numatyta pereiti prie švietimo struktūros, grindžiamos ne uždariais mokyklų tipais, bet lanksčiomis programomis: mokyklose įgyvendinamos įvairios bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo programos. Sudaromos sąlygos mokytis visą gyvenimą: laipsniškai pereinama prie kreditinio, modulinio, kaupiamojo mokymosi. Šios idėjos yra numatytos įgyvendinti Ugdymo plėtotės centro vykdomame projekte „*Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams, II etapas: gilesnis mokymosi diferencijavimas ir individualizavimas, siekiant ugdymo kokybės, reikalingos šiuolaikiniam darbo pasauliui*“. Projekto metu numatoma plėtoti mokymosi krypties pasirinkimo galimybes 14–19 metų mokiniams, individualizuojant ir diferencijuojant ugdymo turinį bei didinti mokinių pasirinkimo galimybes.

Šiandieną dar daugelyje Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų įsitvirtinusi klasės-pamokos sistema. Pasaulinėje pedagogikoje būta nemažai bandymų šią sistemą keisti, tačiau ši sistema daugelyje pasaulio šalių išliko, tik tobulėjo jos struktūra. Lietuvoje ilgą laiką buvo aiškiai reikalaujama, kad pamokos struktūra turi būti pastovi, nekintama, universali visose klasėse, mokant visus dalykus. Pamokos tipologijos pagrindas buvo mišrios pamokos struktūra. Tačiau aiškėjo, kad griežtai nustatyti pamokos struktūrą ir ją taikyti visose klasėse, dėstant įvairius dalykus skirtingo amžiaus, sugebėjimų bei interesų mokiniams, negalima. Šiuo metu priimtinas pamokos apibrėžimas ir mokytojui, ir mokiniui suteikia daugiau laisvės. Siūloma pamoką laikyti ribotu pedagoginiu susitikimu, kurio metu vykdoma mokymo programa, apibrėžtas lavinimo uždavinys (Jovaiša, 1993).

Žmonės yra skirtingi pagal savo pomėgius, etniškumą, religiją, mokymosi pasiekimus ir t. t. To įrodinėti nereikia, tačiau į tai reikia atsižvelgti organizuojant ugdymo procesą, siekiant mokymosi tikslų. Kitaip tariant, **individualizuotas**

ugdymas – tai pripažinimas, kad mokiniai yra skirtingi ir skirtingais būdais pasiekiami geriausių rezultatų, kad jie mokosi ir patirties įgauna ne tik per pamokas, bet ir namuose, neformalioje veikloje. Be to, individualizavimas padidina mokinių mokymosi motyvaciją, pasitikėjimą ir savigarbą, yra būtina sąlyga kompetencijoms ugdyti. Nereikėtų pamiršti ir to, kad individualizuotas ugdymas yra sėkmingas tik tuomet, kai apima visą mokyklos veiklą.

Mokiniui, besimokančiam pagal pagrindinio ugdymo programą, gali būti sudaromas individualus ugdymo planas, atkreipiant dėmesį į besimokančiuosius, kurie patiria mokymosi sunkumų, itin sėkmingai mokosi, siekia pagerinti vieno ar kelių dalykų pasiekimus ir pan.

Mokiniui, besimokančiam pagal vidurinio ugdymo programą ar pritaikytas bendrojo ugdymo programas, sudaromas individualus ugdymo planas. Kiekvienas mokiniui, kuris mokosi pagal vidurinio ugdymo programą, pasirenkia individualų ugdymo planą, suderintą su mokyklos galimybėmis, arba renkasi iš mokyklos siūlomų variantų (Bendrieji ugdymo planai, 2011).

Ugdymo diferencijavimas – tai yra ugdymo tikslų, uždavinių, mokymo ir mokymosi turinio, metodų, mokymo(si) priemonių, mokymosi aplinkos, vertinimo pritaikymas prie mokinių skirtybių. Jo tikslas – sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui sėkmingiau mokytis (Bendrieji ugdymo planai, 2011).

Mokiniai skiriasi turima patirtimi, motyvacija, interesais, siekiais, gebėjimais, mokymosi stiliumi, pasiekimų lygiu ir kt., ir tai lemia skirtingus mokymosi poreikius. Į šiuos poreikius atsižvelgiama pasitelkiant diferencijuotą ugdymą, mokiniui pritaikant mokymosi uždavinius ir uždutis, ugdymo turinį, metodus, mokymo(si) priemones, tempą ir skiriamą laiką. Diferencijuotas ugdymas taip pat kompensuoja brendimo, mokymosi tempo netolygumus, atsirandančius mokinių amžiumi grįstoje vertikalaus skirstymo klasėmis sistemoje. Diferencijuoto mokymo sistema neatmeta pagrindinės mokymo organizavimo formos – pamokos, bet siūlo ją tobulinti, ieškoti naujų formų bei jų derinių.

Mokymo diferencijavimas esant galimybei nesikerta su pasiūlymu klasę laikyti atvira erdve, kur mokiniai laisvai keičia sėdėjimo vietas (Giaconio, Hedgess, 1982). Nėra įrodyta, kad ši galimybė veikia mokymosi pažangą, bet manoma, kad tai turi įtakos formuotis teigiamai nuostatai į mokymosi veiklą. Siūloma leisti grupuotis pamokoje erdvės pasirinkimo principu: šiais pasiūlymais pedagogams rekomenduojama neapsiriboti klase, organizuoti pamokas muziejuose, gamyklose, istorinėse vietovėse, žymių žmonių namuose. Taip diferencijuojama pamokos vieta, o kartu formalusis mokymasis integruojamas su neformalioju.

Kitas būdas, kaip atsisakyti pastovios ir nejudrios klasės ar grupės statuso ir teiginio, kad čia mokosi vienodo amžiaus ir išsilavinimo mokiniai, yra sudaryti galimybes, jog aukštesnėse klasėse mokiniai gali pasirinkti klausyti kursą su kita klase, pavyzdžiui, gabūs geografijai 9 klasės mokiniai greitai išmoksta šios klasės kursą, o toliau mokosi su 10 klasės mokiniais, arba atvirkščiai.

Mokykla analizuoja, kaip ugdymo procese įgyvendinamas diferencijavimas, kaip mokiniams sekasi pasiekti Bendrosiose programose numatytų dalykų pasiekimų, ir priima sprendimus dėl tolesnio ugdymo diferencijavimo (Bendrieji ugdymo planai, 2011).

Mokykla gali intensyvuoti atskirų dalykų mokymą. Intensyvinant mokymo procesą, rekomenduojama mažinti dalykų skaičių per savaitę, organizuoti mokymą, dvigubinant dalykų pamokas, mažinant dalykų skaičių, pvz., iki keturių. Dalyko pamokos gali būti suintensyvintos, pvz., vieniems metams skirtą laiką išėiti per savaitę. Dalyko mokymas gali būti intensyvinamas grupei ir pavieniam mokiniui. Sprendimus dėl dalykų intensyvinimo pagal pagrindinio ar pagal vidurinio ugdymo programą priima mokykla, derindama mokyklos ir mokinių mokymosi poreikius. Intensyvinant dalyko mokymą negali būti viršijamas maksimalus mokiniui privalomų pamokų skaičius per savaitę.

Modulinis mokymas. Modulinio mokymo idėjos pradininkai S. Postlethwaite ir J. Russellas (1971) *modulinį mokymą* apibūdino kaip mokymo metodą, kurį įgyvendinant taikoma savarankiško mokymosi priemonė – modulis, leidžiantis mokomąją medžiagą pateikti baigtinėmis aiškiais porcijomis ir besimokančiam suteikiantis galimybę pasirinkti jo įsisavinimo būdus, tempą. Taigi pagrindiniai modulinio mokymo(si) siekiai yra aktualaus, sistemingo, veiksmingo mokymo(si) pasiūlos sąlygų sudarymas besimokantiesiems, kurie patys individualiai galėtų patirti pasirengimo mokytis, mokymo(si) ir išmokimo sėkmę. Modulinis mokymas leidžia realizuoti didesnę pasirinkimą ir lanksčiau organizuoti ugdymo procesą. Paskutiniu metu mokymo procesą siūloma individualizuoti taikant modulinio mokymosi sistemą.

Modulinio mokymo sistema įvairių autorių aiškinama skirtingai, tačiau pagrindiniai principai išlieka:

1. *Modulinis mokymas kaip metodas.* Čia akcentuojamas informacijos įsisavinimo kelias, būdai, kuriuos pagal informacijos pobūdį besimokantysis pasirenka.
2. *Modulinis mokymas kaip priemonė.* Modulis suprantamas kaip informacijos organizavimo bei jos įsisavinimo būdų jungimas, dažniausiai tai įgyja modulio – spausdintos mokymo priemonės pavidalą.

3. *Modulinis mokymas kaip forma.* Tai dar vienas modulių mokymo galimybių variantas. Jis leidžia sudaryti pastovias autonomines mokinių grupes, su kuriomis dirbtų optimalus kiekis mokytojų.

4. *Modulinis mokymas kaip didaktinė sistema.* Tai labiausiai integralus modalumo supratimas. Ši sistema jungia tikslų, juos atitinkančių mokymo / mokymosi veiklos formų, metodų, besimokančiųjų ir mokytojų visumą.

Taigi modulinį mokymą galima laikyti tiek didaktine sistema, tiek ypatinai organizuotu pedagoginiu procesu (Jucevičienė, 1998). Modulinį mokymą galima pagrįsti mokymo(si) principų sistema:

1. Ugdymo turinio struktūrizavimo į savarankiškus elementus principas.
2. Dinamiškumo užtikrinimo principas.
3. Veiklos metodo principas.
4. Lankstumo principas.
5. Suvoktos perspektyvos principas.
6. Įvairiapusiško metodinio konsultavimo principas.
7. Paritetiškumo principas.

Šiais pagrindiniais modulinio mokymo principais ar jų lanksčiais deriniais grindžiamos Lietuvos aukštųjų ir bendrojo lavinimo mokyklų modulinio ugdymo programos (Jucevičienė, 1998).

Modulinio mokymo esmė – skatinti mokinius mokytis aktyviai, keliant aiškius mokymosi tikslus, struktūruojant mokymąsi į aiškiai sutartus vienetus, kiekvienos mokomosios porcijos išmokimas, įvertinamas, ar mokinyš gauna grįžtamąjį ryšį apie savo mokymąsi.

Kiekvienoje modulio programoje turi būti nurodytas rekomenduojamas valandų skaičius, modulio paskirtis, ugdymo tikslai ir uždaviniai, mokinių pasiekimų aprašai, turinio apimtis ir vertinimas.

UGDYMO ORGANIZAVIMO PATIRTIS UŽSIENIO ŠALYSE

Siekiant sukurti naują, lankstesnį, ugdymo turinį, svarbu atsižvelgti į užsienio šalyse egzistuojančias struktūras ir sistemas. Pasirinktos dvi šalys: Suomija, kaip viena iš pirmaujančių tarptautiniuose tyrimuose (TIMMS, PISA, PIRLS), ir Estija, kurios istorinė raida artima Lietuvai, tačiau analizuojant pastarųjų metų tarptautinių tyrimų rezultatus pastebimas ženklus jų pagerėjimas. Detalesnis šalių palyginimas pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. Suomijos ir Estijos ugdymo organizavimo palyginimas

Suomija	Estija
Ugdymo organizavimas <i>Pagrindinė mokykla</i>	
Bendrojo lavinimo mokyklos programa iš esmės yra vienoda visiems mokiniams, tačiau mokymo metodai ir priemonės yra individualizuojami. Mokslo metų pabaigoje išduodami pažangumo pažymėjimai.	Ugdymas organizuojamas skirtingai: tradiciniu būdu (visi dalykai mokomi visus mokslo metus); ciklais (dalyko mokymas yra sukonzentruotas į tam tikrą mokymosi laikotarpį); kursais / moduliais (mokymas organizuojamas grupėmis, kurios sudaromos pagal mokinių pasirinktas mokymosi sritis arba kursus / modulius; kursų / modulių seka priklauso nuo dalyko logikos, kartais mokymams pasirenka kursų / modulių seką; mokymas temomis (mokymas organizuojamas bendromis daugeliui dalykų temomis, tradicinės dalykų pamokos neišskiriamos).
<i>Vidurinė mokykla</i>	
Vidurinėje mokykloje ugdymo programą sudaro privalomi, specializuoti ir taikomieji kursai / moduliai. Vidutiniškai vieno kurso / modulio apimtis yra 38 pamokos. Numatyti 5–6 laikotarpiai (kiekvienam laikotarpiui keičiasi tvarkaraštis).	Programos yra parengtos kursais / moduliais, kur žodis „kursas“ / „modulis“ reiškia 35 val. mokymosi vienetą. Nacionaliniu lygiu apibrėžiamas privalomų dalykų sąrašas ir privalomų kursų / modulių skaičius dalykui. 72 kursai / moduliai yra privalomi.
Pamokos trukmė	
60 minučių. Mažiausia pamokos trukmė turi būti bent 45 minutės.	45 minučių pamoka.
Vertinimas	
Vertinimo tikslas yra suteikti mokiniui grįžtamąją informaciją apie tai, kaip jis pasiekė kurso / modulio tikslus ir kokią padarė pažangą. Dalyko pažymys yra apibrėžiamas kaip to dalyko kursų / modulių pažymių matematinis vidurkis. Mokiniai, kurie nori pasigerinti pažymį, turi būti sudaryta galimybė laikyti atskirą egzaminą.	Pagrindiniai kompetencijų vertinimo tikslai: teikti grįžtamąjį ryšį apie mokymosi rezultatus ir skatinti mokinių vystymąsi; formuoti mokinių savigarbą ir teikti pagalbą mokiniui, pasirinkant tolimesnį mokymosi kelią; motyvuoti mokinį, kad jo mokymasis būtų tikslingas; nukreipti mokytojo veiklą, kad paremtų mokinių mokymąsi ir asmeninį tobulėjimą.

Nagrinėjant Suomijos pagrindinio ugdymo geografijos programą, matyti, kad daugiausia dėmesio skiriama pasaulio (Afrikos, Australijos, Azijos, Šiaurės ir Pietų Amerikos), Europos ir Suomijos gamtai, visuomenei ir kultūrai nagrinėti.

Vidurinio ugdymo programoje numatyti 2 privalomi (Gamtinė geografija (GE1) ir Kultūros ir visuomeninė geografija (GE2)), 2 specializuoti (Rizikos ir pavojai (GE3) ir Kraštovara (GE4)) ir vienas mokyklos pasiūlytas – praktinis modulis. Mokiniai mokomi suprasti gamtos ir žmogaus tarpusavio ryšius, tirti besikeičiantį pasaulį. Geografijos programoje yra pateikiamos integruotos temos, apimančios gamtos ir socialinių mokslų temas.

Estijos pagrindinio ugdymo geografijos programoje numatyta nagrinėti savo šalies gamtą ir visuomenę (ištekliai, gyventojai ir gyvenvietės, ekonomikos). Išskirtinis dėmesys skiriamas Europos Sąjungai ir Europos regionų gamtos, visuomenės ir kultūrų geografijai.

Estijos geografijos vidurinio ugdymo programoje numatyti 3 kursai / moduliai: *Gyventojai ir ekonomika* (socialinių mokslų srityse), *Žemė, kaip gamtinė sistema* (gamtos srityje), *Gamtos ištekliai ir jų panaudojimas* bei vienas pasirinkamasis – *Geoinformacija*. Visuose kursuose yra numatytas praktinis darbas pasitelkiant informacines komunikacines technologijas.

Aiškinantis, kaip būtų galima Lietuvoje skaidyti geografijos ugdymo turinį į modulius, reikia konstatuoti, kad pagrindinėje mokykloje visas numatytas ugdymo turinys yra privalomas. Atsižvelgiant į besimokančiuosius, kurie patiria mokymosi sunkumų, ar tuos, kurie itin sėkmingai mokosi, siekia pagerinti vieno dalyko pasiekimus, ugdymo turinio įgyvendinimas galimas tik jį skaidant mažesnėmis porcijomis. Tokiu būtu galima turinį pritaikyti skirtingų gabumų mokymas, jį geriau individualizuoti, diferencijuoti (pamokos turinį, užduotis, veiklas) ir intensyvinti.

Didaktiniu požiūriu 9–10 (I–II gimnazijos) klasės geografijos ugdymo turinį į mažesnius vienetus būtų geriausia skaidyti pagal temines sritis, nagrinėjant Lietuvos, Europos ir pasaulio geografinės erdvės lygiu ir aiškinantis gamtines, socialines, ekonomines, kultūrinės sąveikas bei savitarpio priešastingumo ryšius. Remiantis užsienio šalių patirtimi, kiekvienas modulis turėtų būti susietas su geografinės informacijos sistemos (GIS) teikiamų galimybių panaudojimu ir orientavimu į tiriamąją veiklą. Atsižvelgiant į bendruosiuose ugdymo planuose skiriamą laiką geografijos 9–10 (I–II gimnazijos) programai įgyvendinti, šios programos turinį būtų galima skaidyti į 3 modulius, kurių trukmė būtų po 35 valandas (1 pav.), įskaitant ir atsiskaitymo laiką.

1. *Gamtinė geografija* (35 val.)

2. *Visuomeninė geografija* (35 val.)

3. *Šiuolaikinio pasaulio modeliai* (35 val.)

1 pav. Geografijos ugdymo turinio skaidymas moduliais

Vidurinėje mokykloje, kitaip nei pagrindinėje mokykloje, kiekvienas mokinys pasirenkia savo individualų ugdymo planą, suderintą su mokyklos galimybėmis, arba renkasi iš mokyklos siūlomų variantų. Vidurinėje mokykloje mokiniai gali mokytis geografijos pagal bendrojo arba išplėstinio kurso programas, gali ir visai jos nesimokyti. Analizuojant paskutinio meto vidurinio ugdymo pokyčius – vidurinį ugdymą priartinant prie įvairių mokymosi poreikių ir polinkių turinčių mokinių ir sudarant galimybes jiems rinktis skirtingo sudėtingumo dalykų kursų programos modulius; mokomųjų dalykų turiniui perteikti naudojant skaitmenines priemones ir vis plačiau taikant GIS teikiamas galimybes; mokyklinių ir valstybinių egzaminų susiliejimą ir vienos brandos egzaminų programos atsiradimą bei brandos egzaminų kriterinio vertinimo taikymą – daromos prielaidos ir kitokiam ugdymo organizavimo modeliui. Atsižvelgiant į išsakytus pokyčius 11–12 (III–IV gimnazijos) klasėse, galima įvairiai skaidyti turinį, pvz.:

1. Skaidyti atskirai, bendrajam ir išplėstiniam kursui. Tokiu būdu išlieka du kursai, kuriuose turinys, atliepiant Bendrosiose programose numatytus pasiekimus ir turinio apimtį, skaidomas į vienodos trukmės modulius.

2. Į bendrojo ir išplėstinio kurso programą būtų galima žiūrėti kaip į vienišą norminį dokumentą ir išskirti pačius svarbiausius ir bendruosius dalykus (mokinių pasiekimus ir turinio apimtį) abiem kursams. Taip būtų galima atskirti privalomą dalį (sudarant branduolį) nuo pasirenkamosios (dalyko gilinimo). Tokiu būdu modeliuojant ugdymo turinį galima sudaryti du branduolio modulius. Vienas iš modulių apimtų gamtos, o kitas – visuomenės struktūrų, procesų ir reiškinių, kurie vyksta Lietuvoje ir pasaulyje, analizę. Kitoje pasirenkamojoje dalyje sudaromi moduliai, kuriuos renkasi pats mokinys, plečia dalyko žinias ir gebėjimus. Siūlomi pasirenkamieji moduliai sudarytų sąlygas atlikti tiriamąją veiklą, analizuoti ir kritiškai vertinti Lietuvos ir pasaulio socialinio, kultūrinio, ekonominio ir politinio gyvenimo įvykius bei pokyčius; nusakyti lokalių, regioninių ir globalių problemų atsiradimo priežastis, raidą ir siūlyti tinkamus būdus joms spręsti; motyvuotai reikšti savo nuomonę. Taikant šiuos modulius atsiranda didesnė galimybė naudotis GIS teikiamomis galimybėmis.

3. Skaidyti bendrojo ir išplėstinio kurso turinį, atsižvelgiant į tai, kad egzaminų programa yra viena, suskaidyti į vienodos trukmės modulius. Mokinys galėtų pats rinktis sau artimesnius modulius.

Atsižvelgiant į bendruosiuose ugdymo planuose skiriamą laiką geografijos programai įgyvendinti modulio trukmė gali būti 35 ir 17 valandų, tai priklauso nuo modulio tikslo, uždavinių ir planuojamos turinio apimties.

Apibendrinant ir palyginant Suomijos, Estijos ir Lietuvos švietimo sistemas, formuluotinos tokios išvados:

- Visose minėtose šalyse pagrindinėje mokykloje daug dėmesio skiriama bendrosioms kompetencijoms ugdyti, o ne vien tik bendrajam ugdymo dalykų turiniui išdėstyti, o vidurinėje mokykloje siūlomos dalykų programos, kurios padės mokiniams tęsti tolimesnę mokymąsi aukštesiose mokyklose arba profesinio mokymo įstaigose.
- Didelis dėmesys skiriamas karjeros ugdymui, kad mokiniai rinktųsi dalykus atsakingai, atsižvelgdami į savo pomėgius, poreikius, interesus, savo galimybes ir planuojamą karjerą.

IŠVADOS

1. Pakitus žinias įsisavinančio asmens vaidmeniui – iš ugdymo proceso objekto tapus šio proceso subjektu, turi keistis ir ugdymo organizavimas.
2. Reikia kurti naują, lankstesnę, ugdymo turinio organizavimo modelį, kad mokyklos galėtų rinktis ir kurti / pritaikyti savitą organizavimo modelį, o mokiniai pasiektų geresnių mokymosi rezultatų.
3. Kuriant modulinę sistemą labai svarbu atsižvelgti į egzistuojančias struktūras ir sistemas, institucinius tikslus, nacionalinę politiką, personalą, mokymosi aplinką, egzistuojančios programos struktūrą. Modulinė programa laikytina tam tikra baigtinė savarankiška mokymo(si) programa, turinti konkrečius tikslus ir uždavinius, pamatuojamus rezultatus.
4. Geografijos ugdymo turinį 9–10 (I–II gimnazijos) klasėje galima skaidyti į privalomai pasirenkamuosius modulius. Sudarant tvarkaraštį galima dvigubinti pamokas, jas intensyvinti, pamokos turinį sieti su GIS teikiamomis galimybėmis, jį orientuoti į tiriamąją veiklą.
5. 11–12 (III–IV gimnazijos) klasėse galimi skirtingi ugdymo turinio skaidymo modeliai. Svarbu, kad mokiniai turėtų galimybę rinktis modulius pagal individualius mokymosi poreikius ir gebėjimus, profesinius polinkius bei savarankiškai mokytis pagal pateiktą kompleksinę, baigtiniais mokymosi vienetais (moduliais) suskirstytą geografijos individualaus mokymo(si) programą.

LITERATŪRA

1. Jovaiša L. 2007. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
2. Jucevičienė P. 1998. *Modulinio mokymo teorija*. Kaunas.
3. Laužackas R. 2005. *Profesinio rengimo metodologija*. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
4. *Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams*. 2007. Vilnius.
5. *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų 11 priedas. Bendrųjų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymas*. Patvirtinta 2008 m. rugpjūčio 26 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-2433.
6. Šiaučiukėnienė L., Visockienė V., Talijūnienė P. 2006. *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
7. *The Education System in Estonia*. Prieiga per internetą: <<http://www.hm.ee/index.php?148554>> [žiūrėta 2012 12 22].
8. *The Education System in Finland*. Prieiga per internetą: <http://www.oph.fi/english/education/overview_of_the_education_system> [žiūrėta 2012 12 22].
9. *Ugdymo organizavimo 9–12 klasėse modelio gairių įgyvendinimo metodinės rekomendacijos*. 2012. Vilnius.
10. *Vidurinio ugdymo bendrosios programos*. Patvirtinta 2011 m. vasario 21 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-269.

MODULAR TRAINING AS A NEW FORM OF GEOGRAPHIC EDUCATION

Šarūnas Gerulaitis

Summary

The article analyses the organization model of modular education as an alternative to the present linear planning when the teaching program is prepared by planning according to the objectives. The aim of this article is to reveal the organization of modular education by dividing the content of geography education for classes 9–10 and 11–12 into shorter periods. The concept of modular education as well as opportunities in Lithuania are also discussed in the presentation. Moreover, the possible division of content of geographical modular programs for classes 9–10 and 11–12 is analyzed. Finally the experience of Finnish and Estonian modular education is discussed.

Keywords: curriculum organization, modular training, geography, learning environments.